

Фридрих Вилхелм фон Таубе о Србима у Босни

BY ДРАДАЛИБОР · 28. ДЕЦЕМБРА 2016.

Фридрих Вилхелм фон Таубе (рођен у Лондону 12. марта 1728, умро у Бечу 16. јуна 1778) у служби аустријског цара добио је задатак да током 1776. и 1777. године пропутује аустријско-турску границу. Док се бавио пословима у Славонији и Срему, прикупљао је информације о овим земљама и народу који ту живи.

Историјски и географски опис Краљевине Славоније и Војводства Срема

Прикупљене информације и своја запажања на лицу мјеста сабрао је и забиљежио у књизи „Историјски и географски опис Краљевине Славоније и Војводства Срема како с обзиром на њихове природне особине тако и на њихово садашње устројство и ново уређење у црквеним, грађанским и војним стварима“, која је први пут објављена у Лајпцигу 1777. године.

Србе и Хрвате у своме спису назива заједничким именом Илира јер су насељавали територије старе римске провинције Илирика. Таубе пише да од „Илирије остаде само име“ и да су Словени (тј. Срби и Хрвати) „данашњи Илири“, односно Илири његовог времена које он познаје.

Каже да се под именом Илирије у његово вријеме сматрају: Далмација, Хрватска, Босна, Славоније и Србија. Када говори о распрострањености „илирског“ језика наводи да се он говори „према разним наречјима“ у Албанији, Далмацији, Хрватској, Босни, Србији и једном дијелу Бугарске. Из даљег писања фон Таубеа разумијемо да се под тим „илирским“ језиком подразумјева углавном штокавско нарјечје односно српски језик. За најчистији „илирски“ језик фон Таубе сматра да се говори у „Сремском Војводству“, а ту се тада, као и данас, говорило штокавским нарјечјем.

Фридрих Вилхелм фон Таубе

Срби су према његовом писању населили долине ријека Босне и Рашке, па су се „двема ријекама, Босном и Рашком, подјелили на Босанце (Bosnier) и Рашане (Rassier oder Rascier), од чега је најизад начињено Раци (Raizen).“ Ово је само један у низу страних писаца који је средњовјековну босанску државу на основи историјских извора и чињеница сматрао једном од српских средњовјековних држава.

Говорећи о вјери тзв. Илира, фон Таубе каже да се дјеле на двије конфесије а то су „староверна, источна или грчка“ и „католичка, западна или латинска“. За православне „Илире“ напомиње да „име Раци (Raizen oder Raazen) означава код Илира само оне међу њима који су вјерници источне цркве. Припадници западне зову се просто Илири“.

На једном другом мјесту још каже да „име Илирија обухвата све народе из целокупне Илирије били они подложни латинској или грчкој цркви. Међутим, они од њих који припадају грчкој цркви не зову се данас Илири, него Раци (Raizen oder Raazen), име за које они мисле да је славније од онога, али о коме се у Аустрији не мисли тако“.

На основу ових података запажамо неколико битних ствари.

Прво, православни су свјеснији своје прошлости и свог идентитете од римокатолика, без обзира на којој територији те „Илирије“ да су живјели, па себе именују називом Рашке, српске државе коју су развили Немањићи и у којој је главна вјера била православна.

Друго, свијест о њиховој посебности у односу на друге је изражена и чак се, како видимо, донекле супростављају називу којим их ословљава аустријска власт а то је име „Илира“, и чак сматрају да је име Рашке веће и славније од имена Илирије.

Треће, у вјерском смислу се православни Раци (Срби) називају и Грцима, али то је само назив кад се жели указати на њихову православну вјеру која је називана и грчком вјером. Са друге стране, римокатолици на овим просторима се називају само заједничким именом „Илира“ или регионалним именима, и нема говора о некој хрватској народној свијести код њих (за разлику од данашњег времена), док код православних како видимо има, јер се сви они у комуникацији са аустријским властима називају именом једне средњовјековне српске државе.

Такође, видимо да се један од назива за римокатолике који је неколико вијекова био у употреби на простору Босне и Херцеговине, а то је назив **Латини**, употребљава да се истакне њихова римокатоличка вјера која се још назива и латинском вјером, што је још **један доказ о непостојању народног идентитета код римокатолика у то вријеме на нашим просторима.**

Фридрих Вилхелм фон Таубе и његова књига, један су од прворазредних извора за националну историју Срба у другој половини XVIII вијека, па тако и за историју Срба у Босни и Херцеговини. Подаци из његове књиге говоре нам о постојању одређеног колективног народног идентитета код православних Срба на Балкану.

Са друге стране показује како разлика у вјери доводи до одрођавања припадника једног народа који је подјелен вјерама, па тако римокатолици себе називају са више имена који су регионалног или вјерског карактера.

Фон Таубе спомиње их као Хрвате, Славонце, Далматинце, Илире, Латине, али за све каже да говоре „илирским“ језиком, за који ми сматрамо да се углавном мисли на штокавицу је је она била најраспрострањенија и код православаца и код римокатолика.

На основу заједничког језика, неколико десетљећа послје фон Таубеа, српски просветитељ Доситеј Обрадовић изнијеће своје размишљање да су **сви они који говоре штокавским нарјечјем у народном погледу Срби без обзира које били вјере.**

Послије њега исто мишљење ће објелоданити и Вук Стефановић Караџић.

Међутим, политичко-идеолошки фактори утицаће да не дође до уједињења становништва Балкана које говори штокавским нарјечјем у једну нацију.

Аутор: дипл. историчар Борис Радаковић

Извори : [Срби у БиХ](#), [Магацин](#)